

A Sosyal Beceri İşaret Listesi-45'in Geliştirilmesi ve İlk Geçerlik, Güvenirlik Çalışmaları

Development of A Social Skills Check List-45 and Initial Validity, Reliability Studies

ÖZET

Bu çalışmada yetişkin grubuna yönelik olarak, sosyal becerileri değerlendirmek amacıyla bilişsel işlevler ve duyuşsal süreçlere odaklı, iki alt boyutlu bir işaret listesinin geliştirilmesi planlanmıştır. Çalışma, madde havuzunun oluşturulması, biri bir, diğeri iki uygulama içeren iki ayrı veri toplama çalışması olmak üzere üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Çalışmada önce ilgili literatür doğrultusunda madde havuzu oluşturulmuştur. Birinci çalışma uygulamasına, 18-65 yaşları arasında 398 erkek, 380 kadın olmak üzere toplam 778 kişi katılmıştır. İkinci çalışmanın her iki uygulamasına da aynı kişilerden oluşan 18-57 yaşları arasında 24 erkek, 26 kadın olmak üzere toplam 60 kişi katılmıştır. İlk çalışma sonrasında madde tepki kuramı ve madde analizi kullanılarak 45 madde seçilmiştir. İlk çalışma verisi iki parçaya bölünmüş ve her birine açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Seçilen maddelerden oluşturulan ölçeğin (A Sosyal Beceri İşaret Listesi-45) "Duyuşsal Bileşenler" ve "Bilişsel Bileşenler" olarak isimlendirilen iki alt boyutunun, toplam varyansın %34,808'ini açıkladığı görülmüştür. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları iki boyutlu yapının zayıf model uyumu gösterdiğini ortaya koymuştur. Birinci çalışma verisinde, iç tutarlılık güvenirlilik katsayısı, ölçek bütünü için 0,935, Duyuşsal Bileşenler alt boyutu için 0,910, Bilişsel Bileşenler alt boyutu için 0,881 bulunmuştur. İkinci çalışma verisinde test-tekrar test güvenirlilik katsayısı, ölçeğin bütünü için 0,825, Duyuşsal Bileşenler alt boyutu için $r = 0,782$, Bilişsel Bileşenler alt boyutu için $r = 0,833$ elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlar, A Sosyal Beceri İşaret Listesi-45'in ilk geçerlik ve güvenirlilik değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: A Sosyal Beceri İşaret Listesi-45, Sosyal Beceri, Geçerlik, Güvenirlilik

ABSTRACT

In this study, it was planned to develop a two sub-dimensional checklist for the adult group, focusing on cognitive functions and affective processes, in order to evaluate social skills. The study was carried out in three stages, the creation of the item pool, and two separate data collection studies, one with one application and the other with two applications. In the study, first, an item pool was created with the relevant literature. A total of 778 people, 398 men and 380 women aged between 18-65 years, participated in the first study. A total of 60 people, 24 men and 26 women, between the ages of 18-57, who were the same people, participated in both applications of the second study. After the first study, 45 items were selected using item response theory and item analysis. The first study data was divided into two parts and explanatory and confirmatory factor analysis was applied to each of them. It was observed that the two sub-dimensions of the scale (A Social Skills Sign List-45) composed of selected items, named "Affective Components" and "Cognitive Components", explained 34,808% of the total variance. The confirmatory factor analysis results revealed that the two-dimensional structure showed poor model fit. In the first study data, the internal consistency reliability coefficient was found 0.935 for the whole scale, 0.910 for the Affective Components sub-dimension and 0.881 for the Cognitive Components sub-dimension. In the second study data, the test-retest reliability coefficient was 0.825 for the whole scale, $r = 0.782$ for the Affective Components sub-dimension, and $r = 0.833$ for the Cognitive Components sub-dimension. The results showed that the initial validity and reliability values of the A Social Skills Sign List-45 were at an acceptable level.

Keywords: A Social Skills Check List-45, Social Skills, Validity, Reliability

GİRİŞ

Sosyal beceri tanımlarının çoğu oldukça soyuttur ve somut davranışları tam olarak belirtmemektedirler (Heinrichs ve ark., 2006). Sosyal beceri, sözel, sözel olmayan, durumsal ve durumsal gereksinimler hakkında bilgi içeren dört bileşeni kapsar. Ayrıca sosyal veya kişilerarası ipuçlarını algılamak, bu ipuçlarını mevcut motivasyonlarla bütünleştirme, tepkiler üretme, güdüleri / hedefleri tatmin edecek tepkileri hayata geçirme becerisini içerir (Heinrichs ve ark., 2006; Grover ve ark., 2020; Norton ve Hope, 2001). Diğer bir ifadeyle sosyal beceriler, sosyal kurallara uymanın doğru yolu olarak, ilgili ve yararlı bilgi veya hizmetleri, doğru bir şekilde seçme, bu bilgi veya hizmetleri elde etme olasılığını en üst düzeye çıkaracak olan başkalarıyla iyi sosyal ilişkileri başlatma ve / veya sürdürme amacıyla kullanılan sosyal-duyuşsal (araşsal) becerilerdir (Beauchamp ve Anderson, 2010; Gillis ve Butler, 2007; Liberman, 1982; Sharma ve ark., 2016). Birey, sosyal davranışlarının sonuçlarını, sosyal durumlarda olumsuz sonuçları en aza indirmek ve olumlu sonuçları en üst düzeye çıkarmak amacıyla dikkate almaktadır (Heinrichs ve ark., 2006). Bu yönüyle sosyal performansını ifade eden sosyal beceri, yalnızca nesnel olarak gözlemlenebilir davranışa atıfta bulunmakta ve sosyal yeterlilikten de ayrılmaktadır (Heinrichs ve ark., 2006).

Arkun Tatar¹

How to Cite This Article

Tatar, A. (2023). "A Sosyal Beceri İşaret Listesi-45'in Geliştirilmesi ve İlk Geçerlik, Güvenirlilik Çalışmaları", Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences, 9(68):3548-3557. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/JOSH.AS.72253>

Arrival: 02 August 2023

Published: 30 September 2023

International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

This journal is an open access, peer-reviewed international journal.

¹ Doç. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Manisa, Türkiye

Sosyal beceri eksikliği, büyük olasılıkla baş etme stratejileri geliştirmedikleri için çocuklar ve ergenlerde, yetişkinlere oranla daha kolay tespit ediliyor gibi görünmektedir (Levitan ve Nardi, 2009). Ancak pek çok kronik bozukluk gibi sosyal beceri eksiklikleri de çocuklukta başlamakta ve sosyal, mesleki işlevselliği olumsuz etkilemeye yetişkinlikte de devam etmektedir (Camfield ve Camfield, 2011; Rao ve ark., 2008). Ayrıca sosyal kaygı bozukluğu, şizofreni, depresif bozukluk, bipolar bozukluk, saldırganlık, madde bağımlılığı gibi sosyal işlevselliğe gözlenen diğer güçlüklerin yanı sıra sosyal beceri eksiklikleri, en sık değerlendirilen sorunlu sosyal davranışlardan birini oluşturmaktadır ve bu nedenden dolayı da bu türden sosyal davranışları değerlendirmek için geçerli ve güvenilir araçlara sahip olunması bir zorunluluk haline gelmektedir (Heinrichs ve ark., 2006; Norton ve Hope, 2001; Rao ve ark., 2008). Sosyal performansı değerlendirme / ölçme ise sosyal beceri düzeyini ve sosyal beceri eksikliklerini belirlemenin kritik bir bileşenidir (Little ve ark., 2017). Buna karşın ilgili çalışmalarda sosyal beceri ölçümlerinin, katılımcıların kendileri ve / veya yakınları (ör. aile üyeleri, akranlar, bakım verenler, öğretmenler, vb.) tarafından yapılan değerlendirmeler yoluyla, öz bildirim ölçekleri, görüşme, gözlem, rol oynama ve günlük kaydı tutma yöntemleri kullanılarak yapıldığı görülmektedir (Cordier ve ark., 2015; Gates ve ark., 2017; Heinrichs ve ark., 2006; Merrell, 2001; Monahan ve ark., 2023; Spence, 2003). Sosyal becerileri, yetişkinlerde değerlendirmek için en yaygın kullanılan yöntem ise öz bildirim ölçeklerinin kullanımudur (Norton ve ark., 2010; Patterson ve ark., 2001).

Genç ve yetişkinlerde sosyal kaygı bozukluğu olanların, olmayan kişilere kıyasla sosyal beceri eksiklikleri gösterdiği görülmektedir (Beidel ve ark., 2010). Genel olarak gruplandırıldığında sosyal davranış edinme ve sosyal davranış gerçekleştirme sorunları olarak sosyal beceri eksiklikleri iki grupta toplanmaktadır (Gustavsen, 2017). Buna karşın farmakolojik müdahale kullanılarak sosyal kaygının ortadan kaldırılması, sosyal becerilerin ortaya çıkmasını ya da gelişmesini sağlamazken, sosyal beceriye yönelik davranışsal müdahale, sosyal kaygıyı azaltarak sosyal beceride gelişim sağlamaktadır (Herbert ve ark., 2005; Beidel ve ark., 2007, Beidel ve ark., 2007). Belirtilen türden sosyal beceri müdahaleleri, sosyal becerileri ve sosyal işleyişi iyileştirmek konusunda etkili görünmektedir (Willis ve ark., 2019). Bu açıdan ele alındığında sosyal becerinin ölçülmesinin ve değerlendirilmesinin, a) sosyal performanstaki eksikliklerin ve kişinin repertuarında bulunan sosyal becerilerin gerçekleştirilmesine etki eden diğer yapıların / olguların belirlenmesi, b) sosyal becerilerle ilgili durumsal faktörlerin, sosyal beceri eksiklik derecesinin, hangi sosyal beceri türlerinde eksiklikler olduğunun, c) sosyal becerilere yönelik eğitim, danışmanlık vb. müdahale programlarının uygunluğunun, müdahale miktarının, bireyde sağladığı değişimin / gelişimin ve bireyin müdahaleye tepki / yanıt verebilirlik düzeyinin takip edilmesinin sağlanması şeklinde üç işlevi bulunmaktadır (Cordier ve ark., 2015; Norton ve Hope, 2001; Wade, 2004).

Diğer yandan Türkçe form olarak, çocuk ve ergenlerde sosyal becerinin değerlendirilmesine yönelik çok sayıda ölçek bulunmasına (Akçamete ve Avcıoğlu, 2005; Ataş ve ark., 2016; Avcıoğlu, 2007; Neslitürk ve Deniz, 2014; Sucuoğlu ve Özokçu, 2005; Yüksel, 1998) karşın yetişkinler için 80 maddeli A Sosyal Beceri Ölçeği-80 olarak bir ölçek gözlenmektedir (Tatar ve ark., 2018). Bu nedenle bu çalışmada yetişkin grupta sosyal becerinin değerlendirilmesine yönelik kesitsel / tarama türü çalışmalarda kısa ve hızlı cevaplama olanağı sunan bir ölçeğin geliştirilmesi düşünülmüştür. Ölçeğin, dikkat ve yürütücü işlevlerden oluşan bilişsel ile iletişim ve sosyo-duygusal becerilerden oluşan duyuşsal (Beauchamp ve Anderson, 2010; de Boo ve Prins, 2007) alt boyutlarını içermesi planlanmıştır. İlgili literatür dikkate alınarak, belirtilenler doğrultusunda kullanılmak üzere, birbiriyle ilişkili iki alt boyutlu bir yapı içeren ve işaret listesine dayanan bir sosyal beceri ölçeğinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışma, madde havuzunun oluşturulması, biri bir, diğeri iki uygulama içeren iki ayrı veri toplama çalışması olmak üzere üç aşamada gerçekleştirilmiştir.

Madde Havuzu

Çalışmaya, ilgili literatür (Angélico ve ark., 2013; Beauchamp ve Anderson, 2010; Cook ve ark., 2008; Del Prette ve Del Prette, 2021; Grover ve ark., 2020; Gunning ve ark., 2019; Little ve ark., 2017; Lynch ve Simpson, 2010; Matson ve ark., 2007; Matson ve Wilkins, 2007; Moody ve Laugeson, 2020; Rao ve ark., 2008; Segrin, 2000; Spence, 2003; Wilkins ve Matson, 2007) ve belirlenen iki alt boyutun kapsanması doğrultusunda madde havuzunun oluşturulmasıyla başlanmıştır. Bu doğrultuda duyuşsal (örn. sözel iletişim kurabilme, toplum önünde rahat hareket edebilme) ve bilişsel (örn. farkındalık sahibi olma, eleştirileri kabul etme) sosyal beceri bileşenlerini betimleyen 115 madde yazılmıştır.

Katılımcılar

Birinci çalışma uygulamasına 18-65 yaşları (ort. = 29,15; s = 10,34) arasında 398 erkek (%51,2), 380 kadın (%48,8) olmak üzere toplam 778 kişi katılmıştır. Katılımcılar, eğitim durumu, 29'u ilkökul (%3,7), 20'si orta okul (%2,6),

131'i lise (%16,8), 598'i üniversite mezunu ya da öğrencisi (%76,9); medeni durumu, 487'si bekar (%62,6), 270'i evli (%34,7), 5'i dul (%0,6), 16'sı boşanmış (%2,1) olan kişilerden oluşmuştur.

İkinci çalışmanın her iki uygulamasına da aynı kişilerden oluşan 18-57 yaşları (ort. = 30,88; s = 10,711) arasında 24 erkek (%52,0), 26 kadın (%48,0) olmak üzere toplam 60 kişi katılmıştır.

Araç Gereç

Çalışmanın birinci uygulaması, beşli Likert tipi cevaplama seçeneği içeren (Hiçbir Zaman = 1, Her Zaman = 5) dokuzu ters yönlü puanlanan 115 madde içeren madde havuzunun uygulanmasıyla yürütülmüştür. Bu uygulamada madde havuzuyla birlikte birkaç sorudan oluşan kısa bir sosyo-demografik bilgi formu da verilmiştir. İkinci çalışmanın her iki uygulaması ise birinci uygulamada seçilen 45 maddeden oluşan ve "A Sosyal Beceri İşaret Listesi-45" adı verilen yeni / geliştirilen form ile yürütülmüştür. İkinci çalışmanın her iki uygulamasında, ayırt edici ve bileşen geçerliliği işlemler için ayrıca A Sosyal Beceri Ölçeği-80 ve Büyük Beş-50 Kişilik Testi de uygulanmıştır.

A Sosyal Beceri İşaret Listesi-45, yetişkinler için bu çalışmanın birinci uygulama verisiyle geliştirilmiş, öz bildirim türü uygulanan, ters yönlü maddesi bulunmayan, beşli Likert tipi cevaplama seçeneği içeren (Hiçbir Zaman = 1, Her Zaman = 5) ve 45 madden oluşan bir formdur.

A Sosyal Beceri Ölçeği-80, yetişkin grupta sosyal becerinin değerlendirilmesine yönelik olarak geliştirilmiş, yirmi dört tanesi ters yönlü puanlanan 80 madde içeren bir ölçektir. Tek boyutlu değerlendirilen ölçek, 5'li Likert tipi cevaplama seçenekli (Hiçbir Zaman = 1, Her Zaman = 5) öz bildirim türü uygulanan bir ölçme aracıdır. Ölçeğin geliştirildiği çalışmada iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı 0,956 olarak bildirilmiştir (Tatar ve ark., 2018).

Büyük Beş-50 Kişilik Testi, öz bildirim türü uygulanan ve her biri on madde içeren beş faktör (Zeka / Hayal Gücü, Duygusal Dengelilik, Sorumluluk, Uyumluluk, Dışadönüklük) toplam puanıyla değerlendirilmektedir. Yirmi dört tanesi ters yönlü puanlanan test maddeleri, 5'li Likert cevaplama seçeneğiyle (Hiç Uygun Değil = 1, Çok Uygun = 5) uygulanmaktadır. Testin Türkçe'ye çeviri çalışmasında iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları iki farklı uygulama verisinde beş faktörü için 0,65 ile 0,79 ve 0,68 ile 0,79 arasında bildirilmiştir (Tatar, 2017).

Uygulama

Birinci çalışmanın uygulaması, web tabanlı formla çevrimiçi yolla yürütülmüştür. Uygulamada, çalışmanın ve amacın açıklandığı, gönüllü katılım koşuluyla devam edilmesine izin verilen ön bilgi sonrasında forma erişim sağlanmıştır. Tek oturumlu tamamlanan, kimlik bilgisi denetimsiz form kullanılarak yürütülen bir kişilik uygulama, yaklaşık 5-10 dakika sürmüştür.

İkinci çalışma da web tabanlı formla çevrimiçi yolla yürütülmüş, ancak katılımcılara bu çalışmanın ilk uygulama (ön test) bilgi formunda çalışmanın iki basamaklı olduğu, "daha sonraki bir zamanda benzer bir uygulamaya tekrar katılımlarının" isteneceği belirtilmiştir. İlk uygulamanın bilgi formuyla gönüllü olarak iki uygulamaya da katılmayı kabul ettiğini belirten katılımcılara, ikinci uygulama (tekrar test) formlarının eşleştirilebilmesi için e-posta adresi kullanımı yoluyla kimlik bilgisi denetimli form verilmiştir. Katılımcılar bu çalışmanın ilk uygulamasında sosyo-demografik bilgi formu olarak sadece yaş ve cinsiyet sorularını cevaplamıştır. Katılımcıların e-posta adreslerine ilk uygulamalarından 15 gün sonra ikinci uygulama formunun web bağlantı adresi gönderilmiş, bu yolla katılımcıların 15 gün arayla iki uygulamayı tamamlamaları sağlanmıştır. Bu çalışmanın her iki uygulamasında da A Sosyal Beceri İşaret Listesi-45, A Sosyal Beceri Ölçeği-80 ve Büyük Beş-50 Kişilik Testi birlikte verilmiştir. Bu çalışmanın her iki uygulaması da bir kişi için yaklaşık 15-20 dakika sürmüştür. İlk uygulamada, ikinci uygulamaya katılmayı kabul ettiği halde ikinci uygulamaya katılmayanlar, ikinci uygulama formunu kendilerine iletilen gün içinde (birinci uygulamalarından 15 gün sonrasında) cevaplamayanlar ve bu çalışmanın her iki uygulamasında da formu oluşturan üç ölçme aracını da cevaplamayanlar bu çalışmaya dahil edilmemiştir.

Verilerin Analizi

Birinci çalışma verisine, iki parametrelili lojistik madde tepki kuramı modeli ve klasik kuram ile madde analizleri, seçilen ve geliştirilen ölçek formu için açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri, toplam puanlar için betimleyici istatistikler, Cranbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayılarının hesaplanması, iki yarım test güvenilirlik katsayıları ve toplam puanlar arası ilişki düzeyinin belirlenmesi amacıyla Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. İkinci çalışma verisine ise ön test ile tekrar test uygulama verisinin karşılaştırılması için aynı gruplar için t-testi, yine ön test ile tekrar test verisinin karşılaştırılması ve kriter ölçeklerin toplam puanlarıyla ilişki düzeylerinin belirlenmesi amacıyla Pearson korelasyon analizi, toplam puanlar için betimleyici istatistikler, son olarak da Cranbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayılarının hesaplanması işlemleri / analizleri yapılmıştır.

Sonuçlar

Birinci çalışmanın, 115 maddeden oluşan madde havuzu verisi, iki parametrelili lojistik madde tepki kuramı modeliyle birlikte klasik kurama dayalı madde analizleri yapılarak madde seçim işlemlerinin yürütülmesi şeklinde incelenmiştir. Madde havuzu maddelerinin, madde ayırt ediciliklerinin 0,004 ile 2,361 arasında (ort. = 1,073; s = 0,518), madde güçlüklerinin -5,324 ile 2,457 arasında (ort. = -1,287; s = 0,863) olduğu görülmüştür. Madde analizi sonuçlarına göre ise madde-ölçek toplam puan korelasyonları 0,081 ile 0,662 arasında gerçekleşmiştir. Madde seçiminde öncelikle düşük madde ayırt ediciliği ve içerikleri benzer olan maddeler dikkate alınmış, bu işlemler sonucunda 70 madde atılarak 45 madde seçilmiştir. Seçilen maddelerin madde ayırt edicilikleri 0,755 ile 2,519 arasında (ort. = 1,263; s = 0,423), madde güçlükleri -2,764 ile -0,856 arasında (ort. = -1,764; s = 0,470) tespit edilmiştir. Seçilen maddeler için klasik kuramla madde ve güvenilirlik analizi yapıldığında, madde analizi sonucuna göre madde-ölçek toplam puan korelasyonları 0,348 ile 0,686 arasında gerçekleşmiştir (Tablo 1). Madde havuzu maddeleri (k = 115) ile seçilen maddelerin (k = 45) toplam puanları arasında $r = 0,970$ ($p < 0,001$) korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

Tablo 1: A Sosyal Beceri İşaret Listesi-45 için Madde Parametre Değerleri, Madde-Toplam Puan Korelasyonları ve Faktör Yükleri

Maddeler	Madde Ayırt Ediciliği	Standart Hata	Madde Güçlüğü	Standart Hata	Madde-Ölçek Toplam Puan Korelasyonu	Duyuşsal Bileşenler / Faktör Yüğü
1	1,102	0,050	-1,941	0,085	0,476	0,636
2	0,849	0,036	-1,686	0,096	0,390	0,350
3	1,207	0,054	-1,255	0,082	0,494	0,686
5	1,069	0,050	-2,155	0,085	0,441	0,427
7	0,893	0,041	-1,214	0,101	0,433	0,561
10	1,139	0,050	-1,273	0,082	0,512	0,511
13	1,220	0,063	-1,981	0,082	0,488	0,576
14	0,849	0,039	-1,791	0,098	0,388	0,370
15	1,010	0,041	-1,037	0,087	0,437	0,604
16	0,755	0,034	-0,856	0,115	0,411	0,611
17	1,357	0,065	-1,343	0,076	0,533	0,709
19	1,901	0,093	-1,423	0,060	0,609	0,507
21	1,307	0,058	-1,437	0,076	0,480	0,435
22	1,683	0,082	-1,675	0,067	0,585	0,507
23	0,921	0,038	-1,711	0,092	0,400	0,408
26	1,429	0,063	-1,319	0,069	0,553	0,574
32	2,519	0,139	-1,195	0,055	0,686	0,596
33	2,276	0,118	-1,179	0,056	0,665	0,615
34	1,743	0,083	-1,190	0,065	0,602	0,669
37	0,997	0,043	-1,261	0,087	0,418	0,366
40	1,991	0,089	-1,442	0,061	0,603	0,565
41	2,221	0,120	-1,359	0,060	0,653	0,637
42	1,737	0,087	-1,627	0,063	0,592	0,520
Bilişsel Bileşenler / Faktör Yüğü						
4	0,957	0,053	-2,578	0,102	0,403	0,519
6	1,169	0,058	-2,330	0,084	0,459	0,397
8	1,026	0,048	-2,005	0,093	0,423	0,391
9	0,816	0,042	-2,462	0,107	0,384	0,333
11	1,210	0,071	-2,342	0,086	0,472	0,516
12	1,285	0,060	-2,106	0,078	0,481	0,403
18	1,245	0,065	-2,293	0,090	0,433	0,444
20	1,088	0,052	-1,677	0,082	0,439	0,442
24	0,930	0,039	-2,497	0,133	0,415	0,691
25	1,388	0,058	-1,488	0,070	0,514	0,434
27	0,859	0,042	-1,476	0,099	0,423	0,472
28	0,970	0,047	-2,108	0,094	0,418	0,546
29	0,938	0,051	-2,362	0,098	0,410	0,626
30	1,299	0,067	-1,915	0,076	0,524	0,604
31	1,893	0,099	-1,634	0,063	0,590	0,494
35	1,089	0,054	-1,987	0,089	0,424	0,510
36	1,173	0,054	-1,629	0,085	0,452	0,545
38	1,029	0,045	-1,937	0,095	0,416	0,462
39	1,346	0,067	-1,842	0,076	0,521	0,522
43	1,212	0,066	-2,393	0,092	0,435	0,644
44	0,904	0,048	-2,223	0,109	0,348	0,577
45	0,847	0,048	-2,764	0,114	0,355	0,601

Geliştirilen ölçeğin yapısını incelemek için açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizlerinin yürütülmesi amacıyla birinci çalışma verisi tek ve çift numaralı katılımcılar olarak ikiye ayrılmış ve $n_1 = 389$, $n_2 = 389$ olan iki ayrı veri seti elde

edilmiştir. Tek numaralı katılımcı verisi için ($n_1 = 389$) yapılan açıklayıcı faktör analizi, Kaiser-Meyer-Olkin değeri ($KMO = 0,920$) ve Bartlett küresellik testi sonucuna göre ($ki-kare(990) = 6930,866$; $p < 0,001$) verinin faktör analizine uygun olduğu görülmüştür. Varimax döndürme yöntemiyle yürütülen temel bileşenler analizi sonuçlarında, geliştirilen ölçeğin madde içerikleri dikkate alınarak “Duyuşsal Bileşenler” (özdeğer = 12,605) ve “Bilişsel Bileşenler” (özdeğer = 3,059) olarak isimlendirilen iki alt boyutunun toplam varyansın %34,808’ini açıkladığı görülmüştür. Duyuşsal Bileşenler alt boyutu 0,350 ile 0,709 arasında değişen faktör yük değerine sahip 23 maddeden (1, 2, 3, 5, 7, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 21, 22, 23, 26, 32, 33, 34, 37, 40, 41, 42), Bilişsel Bileşenler alt boyutu ise 0,333 ile 0,691 arasında değişen faktör yük değerine sahip 22 maddeden (4, 6, 8, 9, 11, 12, 18, 20, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 35, 36, 38, 39, 43, 44, 45) oluşmuştur (Tablo 1).

Tek numaralı katılımcı verisi kullanılarak yapılan açıklayıcı faktör analizi sonuçları ile belirlenen iki faktörlü modeli için çift numaralı ($n_2 = 389$) katılımcı verisi kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve sonuçlara göre yaygın kullanılan uyum göstergeleri olarak $ki-kare / sd = 1370,461 / 911 = 1,504$, $RMR = 0,221$, $GFI = 0,850$, $AGFI = 0,814$, $NFI = 0,335$, $CFI = 0,531$, $RMSEA = 0,036$ olarak belirlenmiştir.

Birinci çalışma verisinin bütününde ölçeğin iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı 0,935 olarak belirlenmiştir. Tek ve çift numaralı maddeler olarak yapılan bölümlenme ile iki yarım test güvenilirlik analizi sonuçlarına göre alfa katsayısı tek numaralı maddelerden oluşan yarı için 0,879, çift numaralı maddelerden oluşan yarı için 0,873, eşit olmayan iki yarı için Spearman-Brown katsayısı 0,943, Guttman iki yarım test katsayısı ise 0,941 hesaplanmıştır. İç tutarlılık güvenilirlik katsayısı Duyuşsal Bileşenler alt boyutu için 0,910, Bilişsel Bileşenler alt boyutu için ise 0,881 olarak tespit edilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2: A Sosyal Beceri İşaret Listesi-45 İçin Toplam Puanların Betimleyici İstatistikleri ve Güvenirlik Analizi Sonuçları

Birinci Çalışma (n = 778)	
Ölçek Bütünü Toplam Puanı / Ort. \pm s	184,692 \pm 21,163
Duyuşsal Bileşenler Alt Boyutu Toplam Puanı / Ort. \pm s	91,695 \pm 13,044
Bilişsel Bileşenler Alt Boyutu Toplam Puanı / Ort. \pm s	92,996 \pm 10,227
Ölçek Bütünü / Cronbach Alfa (k = 45)	0,935
Duyuşsal Bileşenler Alt Boyutu / Cronbach Alfa (k = 23)	0,910
Bilişsel Bileşenler Alt Boyutu / Cronbach Alfa (k = 22)	0,881
Tek Numaralı Maddeler için Cronbach Alfa (k = 23)	0,879
Çift Numaralı Maddeler için Cronbach Alfa (k = 22)	0,873
İki Yarı Arası Korelasyon	0,892***
Eşit Olmayan İki Yarı için Spearman-Brown Katsayısı	0,943
Guttman İki Yarım Test Katsayısı	0,941
Alt Boyutlar Arası Korelasyon	0,649***
İkinci Çalışma (n = 60)	
Ön Test Uygulaması - Ölçek Bütünü Toplam Puanı / Ort. \pm s	186,12 \pm 19,938
Ön Test Uygulaması - Duyuşsal Bileşenler Alt Boyutu Toplam Puanı / Ort. \pm s	92,475 \pm 12,088
Ön Test Uygulaması - Bilişsel Bileşenler Alt Boyutu Toplam Puanı / Ort. \pm s	93,644 \pm 9,916
Tekrar Test Uygulaması - Ölçek Bütünü / Ort. \pm s	188,37 \pm 22,202
Tekrar Test Uygulaması - Duyuşsal Bileşenler Alt Boyutu / Ort. \pm s	93,051 \pm 13,227
Tekrar Test Uygulaması - Bilişsel Bileşenler Alt Boyutu / Ort. \pm s	95,322 \pm 10,781
Ölçek Bütünü / t(59)	-1,370
Duyuşsal Bileşenler Alt Boyutu / t(59)	-0,525
Bilişsel Bileşenler Alt Boyutu / t(59)	-2,136*
Ön Test Uygulaması - Ölçek Bütünü / Cronbach Alfa (k = 45)	0,939
Ön Test Uygulaması - Duyuşsal Bileşenler Alt Boyutu / Cronbach Alfa (k = 23)	0,909
Ön Test Uygulaması - Bilişsel Bileşenler Alt Boyutu / Cronbach Alfa (k = 22)	0,903
Tekrar Test Uygulaması - Ölçek Bütünü / Cronbach Alfa (k = 45)	0,950
Tekrar Test Uygulaması - Duyuşsal Bileşenler Alt Boyutu / Cronbach Alfa (k = 23)	0,919
Tekrar Test Uygulaması - Bilişsel Bileşenler Alt Boyutu / Cronbach Alfa (k = 22)	0,922
Ölçek Bütünü / Test-Tekrar Test Korelasyonu	0,825***
Duyuşsal Bileşenler Alt Boyutu / Test-Tekrar Test Korelasyonu	0,782***
Bilişsel Bileşenler Alt Boyutu / Test-Tekrar Test Korelasyonu	0,833***
Ön Test Uygulaması - Alt Boyutlar Arası Korelasyon	0,646***
Tekrar Test Uygulaması - Alt Boyutlar Arası Korelasyon	0,707***

*p < 0,05; ***p < 0,001

Birinci çalışma verisi ile madde seçimi, yapı geçerliliği ve güvenilirlik analizleri yapıldıktan sonra ikinci çalışma verisi incelenmiştir. Bu veride A Sosyal Beceri İşaret Listesi-45’in iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı ön test uygulaması için 0,939, tekrar test uygulaması için 0,950 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada, aynı gruplar için t-testi ile A Sosyal Beceri İşaret Listesi-45 ön test ve tekrar test uygulamalarının toplam puan ortalamaları karşılaştırılmış iki uygulama ölçek genel toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmemiştir ($t(59) = -1,370$; $p > 0,05$). Ayrıca bu iki toplam puan arasında $r = 0,825$ ($p < 0,001$) düzeyinde ilişki belirlenmiştir. Alt boyut toplam puanları karşılaştırıldığında ise Duyuşsal Bileşenler Alt Boyutu toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık

görülmezken ($t(59) = -0,525$; $p > 0,05$) Bilişsel Bileşenler Alt Boyutu toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($t(59) = -2,136$; $p < 0,05$). Alt boyut toplam puanları arası ilişki düzeyi incelendiğinde ise Duyuşsal Bileşenler alt boyutu toplam puanları arasında $r = 0,782$ ($p < 0,001$), Bilişsel Bileşenler alt boyutu toplam puanları arasında $r = 0,833$ ($p < 0,001$) korelasyon katsayıları elde edilmiştir (Tablo 2).

Kriter bağıntılı geçerlik işlemleri kapsamında ikinci uygulama verisinde A Sosyal Beceri İşaret Listesi-45'in toplam puanı ile uygulanan diğer ölçme araçlarına ilişkin toplam puanlar arasındaki korelasyonlar hesaplanmıştır. A Sosyal Beceri İşaret Listesi-45'in toplam puanının, A Sosyal Beceri Ölçeği-80'nin toplam puanıyla, ön test verisinde $r = 0,707$, tekrar test verisinde $r = 0,750$ düzeyinde ilişki gösterdiği belirlenmiştir. Aynı doğrultuda sırasıyla, ön test ve tekrar test verisinde, geliştirilen ölçek toplam puanı ile Büyük Beş-50 Kişilik Testi'nin Dışadönüklük faktör toplam puanı arasında 0,438 ve 0,458, Uyumluluk faktör toplam puanı arasında 0,666 ve 0,720, Sorumluluk faktör toplam puanı arasında 0,409 ve 0,528, Duygusal Dengelilik faktör toplam puanı arasında 0,248 ve 0,341, Zeka / Hayal Gücü faktör toplam puanı arasında 0,531 ve 0,653 düzeyinde ilişkiler hesaplanmıştır (Tablo 3).

Tablo 3: İkinci Çalışma Verisi İçin Kriter Bağıntılı Geçerlik İşlemleri

İkinci Çalışma (n = 60)	Ön Test Uygulaması - Ölçek Bütünü	Tekrar Test Uygulaması - Ölçek Bütünü
A Sosyal Beceri Ölçeği-80 (r)	0,707***	0,750***
Büyük Beş-50 Kişilik Testi		
Uyumluluk (r)	0,666***	0,720***
Dışadönüklük (r)	0,438***	0,458***
Sorumluluk (r)	0,409***	0,528***
Zeka / Hayal Gücü (r)	0,531***	0,653***
Duygusal Dengelilik (r)	0,248	0,341**

p < 0,01; *p < 0,001

TARTIŞMA

Olumlu sosyal davranış, sosyal uyum, toplum yanlısı davranış, sosyal yeterlilik ve sosyal beceriler gibi kavramlar sıklıkla birbirinin yerine kullanılmaktadır. Bu belirsizlik ise çalışmalar arası karşılaştırmaları, sosyal işlevsellik çerçevesinde gözlenen problemlere yönelik müdahale programlarının ya da tedavilerin etkinliğini ve bu olguların ölçülmesine yönelik olarak geliştirilen ölçme araçlarının kalitesinin değerlendirilmesini olumsuz yönde etkilemektedir (Cordier ve ark., 2015). Bu nedenle bu olguların çerçevesi iyi belirlenmiş operasyonel tanımlarına ve bu tanım doğrultusunda geliştirilmiş ölçme araçlarına ihtiyaç vardır. Bir birey, günlük yaşamında her gün çeşitli zorluklarla baş etmek zorundadır ve sosyal dünyanın başarılı yönetimi, gelişmiş sosyal beceri repertuarı ve kişilerarası problem çözme kapasitesi gerektirmektedir. Sosyal beceriyi ölçme ya da değerlendirmenin amacı, olgu açısından sorunların / zorlukların doğası hakkında bilgi sağlamak, bu sorunları / zorlukları yaşayanları belirlemek ve bu kişilere yönelik olası müdahale programlarının etkililiğini tespit etmektir (Spence, 2003). Bu çalışmada, belirtilen doğrultusunda, bilişsel işlevlere ve duyuşsal süreçlere odaklı (Beauchamp ve Anderson, 2010) ve bu olgusal yapıları yapısal olarak yansıtan iki boyutlu, yetişkin gruba yönelik sosyal becerilerin değerlendirilmesi amacıyla bir işaret listesinin geliştirilmesi planlanmıştır.

Bu çalışmada, klasik kuram yanında madde tepki kuramı kullanılarak madde analizi ve madde seçim işlemlerinin yürütülmüş olması daha sağlıklı bir madde seçim sürecine olanak sağlamıştır. Özellikle iki parametrelili lojistik madde tepki kuramı modelinin güçlük parametresi, sosyal beceri varyans alanında farklı düzeylerde işlevsel olan maddeleri, madde ayırt edicilik parametresi ise farklı sosyal beceri düzeyine sahip bireyleri ayırt etmede en işlevsel olan maddeleri belirlemeyi olanaklı kılmıştır. Ancak bu işlemler ortaya konan / oluşturulan maddelerin kalitesi oranında faydalı olmaktadır. Bu nedenle de özellikle sonraki çalışmalarda, geliştirilen ölçeğin madde içeriklerinin, sosyal beceri varyans alanını ne oranda yansıttığının ortaya konulmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda iki faktörlü yapı olarak elde edilen varyans açıklama oranı (%34,808) bunu yansıtsa da bu çalışmada, ilk çalışma / uygulama verisinin, açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri için ikiye bölünmüş olması nedeniyle her iki analiz sonuçları da katılımcı sayısının yarı yarıya azalmış olması ($n_1 = 389$, $n_2 = 389$) zafiyetini taşımaktadır. Çünkü her iki analiz de kişi sayısına oldukça duyarlıdır. Diğer yandan ise açıklayıcı faktör analizi için verinin yeterli olduğu KMO sonuçları ile görülmüş olsa da özellikle doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarındaki bazı uyum göstergelerinin kişi sayısına duyarlılığı belirtilen türden bir yapı geçerliliği çalışmasının yürütülmesini zorunlu hale getirmektedir.

Ölçek güvenilirlik sonuçlarının ise oldukça iyi olduğu, iç tutarlılığının yüksek (iç tutarlılık alfa = 0,935), tek boyutlu değerlendirildiğinde tek ve çift numaralı madde dağılımlarıyla ölçek iki yarısının dengeli ($r = 0,892$), zamansal değişime karşı da ölçeğin oldukça kararlı ($r = 0,825$) olduğu görülmüştür. Yetişkinler için geliştirilmiş olan 80 maddeli A Sosyal Beceri Ölçeği-80'in iç tutarlılık güvenilirlik katsayısının 0,956, iki yarı arası korelasyonun 0,922, 15 gün arayla yapılmış test-tekrar test korelasyonunun ise 0,698 olduğu bildirilmiştir (Tatar ve ark., 2018). Bu çalışmadan elde edilen değerler bu verilerle karşılaştırıldığında ve iki ölçeğin madde sayıları arasındaki farklılık da dikkate alındığında, oldukça benzer olduğu anlaşılmaktadır.

Sosyal beceri, bir taraftan yalnızca davranışlarla meşgul olma yeteneğini yansıtan tek faktörü temsil eden bir yapı olarak kavramsallaştırılmakta (Spence, 2003) diğer taraftan ise birbiriyle ilişkili yapılar şeklinde bilişsel işlevler ve duyuşsal ya da algısal süreçler olmak üzere iki yönü vurgulanmaktadır (Beauchamp ve Anderson, 2010). Bu nedenle geliştirilen ölçeğin yapısal olarak güçlü bir iki boyutlu yapı ortaya koymamış olması beklenen yönde bir sonuçtur. Ölçeğin, üst yapı bileşeni olarak tek boyutlu olarak değerlendirilmesi her koşulda mümkündür. Ancak olgunun faktör yapısının ayrıca incelenmesinin gerekliliği, genel olarak sosyal becerinin yapısal özelliklerinin belirlenmesine duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır. Çünkü doğrulayıcı faktör analizi sonuçları, bazı yaygın kullanılan uyum göstergelerinin oldukça iyi (ki-kare / sd, RMSEA) bazılarının ise model uyumu kabul edilme sınır değerlerine yakın (GFI, AGFI), diğer bazılarının ise model uyumundan söz edilemeyecek (RMR, NFI, CFI) düzeyde olduğunu göstermiştir. Bu nedenle geliştirilen ölçeğin yapısal özelliklerine ilişkin elde edilen açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarının, sosyal becerinin kavramsallaştırılmasıyla / tanımlanmasıyla ilgili problemleri içerdiği ve yansıttığı düşünüldüğünden dolayı genel olarak bu çalışma açısından sorun teşkil etmediği değerlendirilmiştir. Ancak sosyal becerinin yapısal olarak faktör yapısına (tek veya çok faktörlü olup olmadığına) ilişkin kuramsal belirsizlik, kuramı takip eden ölçme araçları açısından da aynı düzeyde zafiyeti yansıtmaktadır. Diğer taraftan sosyal yeterlilik için önerilen duygusal, davranışsal ve bilişsel bileşenlerin (Spence, 2003), sadece davranışları yansıttığı belirtilen sosyal beceri için de geçerli olup olmadığının test edilmesi de yine başka bir tartışmaya işaret etmektedir.

Bu çalışmada geliştirilen ölçek, faktör analizleriyle faktör yapısı incelenerek Duyuşsal Bileşenler ve Bilişsel Bileşenler alt boyutlarından oluşan iki boyutlu yapı ile sunulmuştur. Geliştirilen ölçeğin çok güçlü özellikler göstermeyen bu iki boyutlu yapısı, ölçeğin tek boyutlu olarak da değerlendirilebilir olması nedeniyle uygulama çalışmalarına yönelik değil, sosyal becerinin yapısına ilişkin kuramsal çalışmalara katkı vermesi amacıyla sunulmuştur. Böylece çalışmayla, sosyal becerinin yapısal özelliklerine ilişkin tartışmaya bulgu sağlanması hedeflenmiştir. Diğer yandan iki alt boyut arası ilişki düzeyi, birinci çalışma, ikinci çalışma ön test uygulaması ve tekrar test uygulamasında (sırasıyla $r = 0,649$, $r = 0,646$, $r = 0,707$) benzer ve orta düzeyde elde edilmiştir. Birinci ve ikinci çalışma verisi farklı kişi sayıları içermesine karşın oldukça benzerdir. Sadece tekrar test çalışma verisinde korelasyon değeri önemsiz düzeyde biraz yükselmiştir. Ancak elde edilen üç değer de alt boyutlar arası ilişkinin, beklenen düzeyde gerçekleştiğini göstermiştir. Ayrıca alt boyutların faktör yük değerleri ve iç tutarlık güvenilirlik katsayıları da oldukça iyi düzeydedir. Alt boyutlara ilişkin elde edilen bu bulgular, ölçeğin bu haliyle boyut yapısını desteklerken, diğer yandan da özellikle doğrulayıcı faktör analizinden elde edilen sonuçlar, hem işlemlerin daha büyük katılımcı grupta tekrarlanmasının gerekliliğine hem de sosyal becerinin iki boyuttan fazlasını içeriyor olabileceğine işaret etmektedir.

Çalışmada geliştirilen ölçek için sağlanan bir diğer bulguda kriter bağımlı geçerlik sonuçlarıdır. Ayırt edici ve bileşen geçerliliği işlemi olarak Beş Faktör Kişilik Modeli çerçevesinde kişilik ölçümleri ile sosyal beceri karşılaştırması, hem yetişkinler için olan diğer Türkçe form için verilmiştir (Tatar ve ark., 2018) hem de literatürde yer alan diğer çalışmalarda gözlenmektedir (Morgeson ve ark., 2005; Nader-Grosbois ve Mazzone, 2014; Wolf ve ark., 2009). Diğer çalışmalarda da gözlendiği şekliyle, ikinci çalışmanın ön test ve tekrar test uygulamaları için sırasıyla, A Sosyal Beceri İşaret Listesi-45 toplam puanının Dışadönüklük faktörü ile orta-zayıf ($r = 0,438$, $r = 0,458$), Uyumluluk faktörü ile orta ($r = 0,666$, $r = 0,720$), Sorumluluk faktörü ile orta-zayıf ($r = 0,409$, $r = 0,528$), Duygusal Dengelilik faktörü ile zayıf ($r = 0,248$, $r = 0,341$) ve Zeka / Hayal Gücü faktörü ile orta ($r = 0,531$, $r = 0,653$) düzeyde ilişki gösterdiği görülmüştür. Sosyal beceri ile beş faktör kişilik ölçümleri arasında en zayıf ilişki duygusal denge faktöründe gözlenmiştir (Morgeson ve ark., 2005; Nader-Grosbois ve Mazzone, 2014; Tatar ve ark., 2018). Sosyal becerinin kişilik ölçümlerinden uyumluluk ile ilişkisi ise en yüksek düzeyde olanıdır (Morgeson ve ark., 2005; Tatar ve ark., 2018). Sosyal beceri ile beş faktörlü kişilik ölçümleri arasında elde edilen ilişkiler, Türkçe yetişkin formu olarak sunulan çalışmanın (Tatar ve ark., 2018) bulgularıyla bütünüyle örtüşmektedir. Bu benzerlik ise geliştirilen ölçeğin kriter bağımlı geçerlik sonuçlarının da iyi olduğunu göstermektedir.

Geliştirilen ölçeğin faktör yapısına ilişkin yukarıda yapılan değerlendirme, aynı zamanda bu çalışma sonuçlarından elde edilen ileriye dönük çalışma projeksiyonlarını oluşturmaktadır. Ayrıca ölçeğin başka geçerlilik çalışmalarıyla desteklenmesi de ölçek geliştirme süreçleri açısından bir gerekliliktir. Özellikle sosyal becerinin tanımı çerçevesinde oldukça geniş olan varyans alanının ne oranda (ve hangi alt alanlarının) geliştirilen ölçekle yakalandığının / ölçüldüğünün geçerlilik çalışmalarıyla ortaya konulmasına duyulan ihtiyaç, bir yandan ölçeğin geçerliliğine katkı sağlarken diğer yandan da sosyal becerinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Çalışma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde, ortaya konulan ölçek, yetişkin grupta A Sosyal Beceri Ölçeği-80'e alternatif bir ölçme aracının geliştirildiğini göstermektedir. İki ölçek arasında iki farklı zamanda elde edilen korelasyon katsayıları da ($r = 0,707$ ve $r = 0,750$) ölçekler arası uyum ve farklılaşma miktarlarının beklenen düzeyde gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle, çalışmayla elde edilen ilk geçerlik ve güvenilirlik

bulgularının, geliştirilen ölçeğin psikometrik özelliklerinin kabul edilebilir düzeyde olduğunu gösterdiği varsayılmıştır.

KAYNAKÇA

- Akçamete, G., & Avcioğlu, H. (2005). Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin (7-12 yaş) geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 61-77.
- Angélico, A. P., Crippa, J. A. D. S., & Loureiro, S. R. (2013). Social anxiety disorder and social skills: a critical review of the literature. *International Journal of Behavioral Consultation and Therapy*, 7(4), 95-110.
- Ataş, A. T., Efeçinar, H. İ., & Tatar, A. (2016). Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği'nin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 6(46), 71-85.
- Avcioğlu, H. (2007). Sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması (4-6 yaş). *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 93-103.
- Beauchamp, M. H., & Anderson, V. (2010). SOCIAL: an integrative framework for the development of social skills. *Psychological Bulletin*, 136(1), 39-64.
- Beidel, D. C., Rao, P. A., Scharfstein, L., Wong, N., & Alfano, C. A. (2010). Social skills and social phobia: an investigation of DSM-IV subtypes. *Behavior Research and Therapy*, 48(10), 992-1001.
- Beidel, D. C., Turner, S. M., Sallee, F. R., Ammerman, R. T., Crosby, L. A., & Pathak, S. (2007). SET-C versus fluoxetine in the treatment of childhood social phobia. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 46(12), 1622-1632.
- Beidel, D. C., Turner, S. M., Young, B. J., Ammerman, R. T., Sallee, F. R., & Crosby, L. (2007). Psychopathology of adolescent social phobia. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 29, 46-53.
- Camfield, P., & Camfield, C. (2011). Transition to adult care for children with chronic neurological disorders. *Annals of Neurology*, 69(3), 437-444.
- Cook, C. R., Gresham, F. M., Kern, L., Barreras, R. B., Thornton, S., & Crews, S. D. (2008). Social skills training for secondary students with emotional and/or behavioral disorders: a review and analysis of the meta-analytic literature. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 16(3), 131-144.
- Cordier, R., Speyer, R., Chen, Y. W., Wilkes-Gillan, S., Brown, T., Bourke-Taylor, H., Doma, K., & Leicht, A. (2015). Evaluating the psychometric quality of social skills measures: a systematic review. *PloS one*, 10(7), e0132299.
- De Boo, G. M., & Prins, P. J. (2007). Social incompetence in children with ADHD: possible moderators and mediators in social-skills training. *Clinical Psychology Review*, 27(1), 78-97.
- Del Prette, Z. A., & Del Prette, A. (2021). *Social competence and social skills*. Springer.
- Fligstein, N. (2001). Social skill and the theory of fields. *Sociological Theory*, 19(2), 105-125.
- Gates, J. A., Kang, E., & Lerner, M. D. (2017). Efficacy of group social skills interventions for youth with autism spectrum disorder: a systematic review and meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 52, 164-181.
- Gillis, J. M., & Butler, R. C. (2007). Social skills interventions for preschoolers with autism spectrum disorder: a description of single-subject design studies. *Journal of Early and Intensive Behavior Intervention*, 4(3), 532-547.
- Grover, R. L., Nangle, D. W., Buffie, M., & Andrews, L. A. (2020). Defining social skills. In D. W. Nangle, C. A. Erdley & R. A. Schwartz-Mette (Eds.), *Social skills across the life span: theory, assessment, and intervention* (pp. 3-24). Elsevier Academic Press.
- Gunning, C., Holloway, J., Fee, B., Breathnach, Ó., Bergin, C. M., Greene, I., & Ní Bheoláin, R. (2019). A systematic review of generalization and maintenance outcomes of social skills intervention for preschool children with autism spectrum disorder. *Review Journal of Autism and Developmental Disorders*, 6, 172-199.
- Gustavsen, A. M. (2017). Longitudinal relationship between social skills and academic achievement in a gender perspective. *Cogent Education*, 4(1), 1411035.
- Heinrichs, N., Gerlach, A. L., & Hofmann, S. G. (2006). Social skills deficits. In M. Hersen (Ed.), *Clinician's handbook of adult behavioral assessment* (pp. 235-252). Elsevier Academic Press.

- Herbert, J. D., Gaudiano, B. A., Rheingold, A. A., Myers, V. H., Dalrymple, K., & Nolan, E. M. (2005). Social skills training augments the effectiveness of cognitive behavioral group therapy for social anxiety disorder. *Behavior Therapy*, 36(2), 125-138.
- Levitan, M. N., & Nardi, A. E. (2009). Social skill deficits in socially anxious subjects. *The World Journal of Biological Psychiatry*, 10(4-3), 702-709.
- Liberman, R. P. (1982). Assessment of social skills. *Schizophrenia Bulletin*, 8(1), 62-84.
- Little, S. G., Swangler, J., & Akin-Little, A. (2017). Defining social skills. In J. L. Matson (Ed.). *Handbook of social behavior and skills in children* (pp. 9-17). Springer International Publishing.
- Lynch, S. A., & Simpson, C. G. (2010). Social skills: laying the foundation for success. *Dimensions of Early Childhood*, 38(2), 3-12.
- Matson, J. L., & Wilkins, J. (2007). A critical review of assessment targets and methods for social skills excesses and deficits for children with autism spectrum disorders. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 1(1), 28-37.
- Matson, J. L., Matson, M. L., & Rivet, T. T. (2007). Social-skills treatments for children with autism spectrum disorders: an overview. *Behavior Modification*, 31(5), 682-707.
- Merrell, K. W. (2001). Assessment of children's social skills: recent developments, best practices, and new directions. *Exceptionality*, 9(1-2), 3-18.
- Monahan, J., Freedman, B., Pini, K., & Lloyd, R. (2023). Autistic input in social skills interventions for young adults: a systematic review of the literature. *Review Journal of Autism and Developmental Disorders*, 10(1), 1-21.
- Moody, C. T., & Laugeson, E. A. (2020). Social skills training in autism spectrum disorder across the lifespan. *Psychiatric Clinics*, 43(4), 687-699.
- Morgeson, F. P., Reider, M. H., & Campion, M. A. (2005). Selecting individuals in team settings: the importance of social skills, personality characteristics, and teamwork knowledge. *Personnel Psychology*, 58(3), 583-611.
- Nader-Grosbois, N., & Mazzone, S. (2014). Emotion regulation, personality and social adjustment in children with autism spectrum disorders. *Psychology*, 5(15), 1750-1767.
- Neslitürk, S., & Deniz, M. E. (2014). Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi Aile Formu'nun Türk kültürüne uyarlanması: güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(26), 139-149.
- Norton, P. J., & Hope, D. A. (2001). Analogue observational methods in the assessment of social functioning in adults. *Psychological Assessment*, 13(1), 59-72.
- Norton, P. J., Grills-Taquechel, A. E., & Raouf, M. (2010). Assessing adults. In D. W. Nangle, D. J. Hansen, C. A. Erdley, & P. J. Norton (Eds.), *Practitioner's guide to empirically based measures of social skills* (pp. 87-98). Springer Science + Business Media.
- Patterson, T. L., Moscona, S., McKibbin, C. L., Davidson, K., & Jeste, D. V. (2001). Social skills performance assessment among older patients with schizophrenia. *Schizophrenia Research*, 48(2-3), 351-360.
- Rao, P. A., Beidel, D. C., & Murray, M. J. (2008). Social skills interventions for children with Asperger's syndrome or high-functioning autism: a review and recommendations. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 38, 353-361.
- Segrin, C. (2000). Social skills deficits associated with depression. *Clinical Psychology Review*, 20(3), 379-403.
- Sharma, R., Goswami, V., & Gupta, P. (2016). Social skills: their impact on academic achievement and other aspects of life. *International Journal for Innovative Research in Multidisciplinary Field*, 2(7), 219-224.
- Spence, S. H. (2003). Social skills training with children and young people: theory, evidence and practice. *Child and Adolescent Mental Health*, 8(2), 84-96.
- Sucuoğlu, B., & Özokçu, O. (2005). Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerilerinin değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 6(1), 41-57.
- Tatar, A. (2017). Büyük Beş-50 Kişilik Testinin Türkçeye çevirisi ve Beş Faktör Kişilik Envanteri kısa formu ile karşılaştırılması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 18(1), 51-61.

- Tatar, A., Özdemir, H., Haşlak, F. D., Atsızelti, Ş., Özüdoğru, M. T., Çavuşoğlu, F., Çelikbaş, B., Uysal, A. R., Toklu, N., Uyğur, G., Astar, M., & Saltukoğlu, G. (2018). Yetişkinler için A Sosyal Beceri Ölçeği'nin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(68), 69-88.
- Wade, D. T. (2004). Assessment, measurement and data collection tools. *Clinical Rehabilitation*, 18(3), 233-237.
- Wilkins, J., & Matson, J. L. (2007). Social skills. *International Review of Research in Mental Retardation*, 34, 321-363.
- Willis, D., Siceloff, E. R., Morse, M., Neger, E., & Flory, K. (2019). Stand-alone social skills training for youth with ADHD: a systematic review. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 22, 348-366.
- Wolf, H., Spinath, F. M., Riemann, R., & Angleitner, A. (2009). Self-monitoring and personality: a behavioral-genetic study. *Personality and Individual Differences*, 47(1), 25-29.
- Yüksel, G. (1998). Sosyal Beceri Envanterinin Türkçe'ye uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(9), 39-48.